

Euskal aditzak

Azalpen guztiak -2

Hari

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki)	O	T	(nik)
			(hik)
		—	(hark)
		GU	(guk)
		ZU	(zuk)
		ZUE	(zuek)
		TE	(haiek)

- ❖ El orden de los distintos componentes de la **forma verbal** nos lo dice su nombre:

NOR/ZER – NORI – NORK:

- 1º: El objeto u objetos que se llevan, se compran... (el **objeto directo**):

➡ Todas las formas verbales empiezan por “**di-**” o “**dizki-**”

- 2º: La persona o personas a quien se **le** lleva o se **le** compra el objeto (el **objeto indirecto**):

➡ Al verbo le añadimos “**-o-**”, “**-gu-**”...

- 3º: Por último la persona o personas que compran (el **sujeto**):

➡ El verbo termina en “**-zu**”, “**-zue**”...

Zuk amari ogia ekarri ➡ di-o-zu.

- ❖ Un truco para las frases con NOR-NORI-NORK: Guk umeari dirua gordeko...

- 1) Fíjate en la palabra o palabras que van inmediatamente delante del **verbo**:

Dirua ➡ ¿Es *singular*? ➡ El verbo empieza por “**di-**”

- 2) Pasamos a la palabra **anterior**:

Umeari ➡ ¿Qué *persona* tiene? ➡ **3ª del singular**

Al verbo le añadimos “**-o-**”

- 3) Llegamos a la **primera** palabra (el **sujeto**):

Guk ➡ ¿Qué *persona* tiene? ➡ **1ª del plural**

El verbo termina en “**-gu**”

“**di-o-gu**” ➡ Guk umeari dirua gordeko diogu.

Haiei

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki) E		T	(nik)
			(hik)
		—	(hark)
		GU	(guk)
		ZU	(zuk)
		ZUE	(zuek)
		TE	(haiek)

❖ Recordamos el truco para las frases con **NOR-NORI-NORK**:

Guk umeei dirua gordeko...

- 1) **Dirua** → ¿Es *singular*? → El verbo empieza por “**di-**”
  - 2) **Umeei** → ¿Qué *persona* tiene? → **3ª del plural**
Al verbo le añadimos “**-e-**”
  - 3) **Guk** → ¿Qué *persona* tiene? → **1ª del plural**
El verbo termina en “**-gu**”
- “**diegu**” → Guk umeei dirua gordeko **diegu**.

A-102 NOR-NORI-NORK adizkiak – 3

(Orainean)

Niri

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki)	T	—	(hark)
		—	
		—	
	DA	ZU	(zuk)
		ZUE	(zuek)
		TE	(haiek)

❖ Recordamos el truco para las frases con **NOR-NORI-NORK**:

3º   2º   1º
Amak   niri   dirua   gordeko...
 “---”   “-t-”   “di-”

➡ “dit” ➡ Amak niri dirua gordeko dit.

3º   2º   1º
Zuk   niri   liburuak   erosiko...
 “-zu”   “-da-”   “dizki-”

➡ “dizkidazu” ➡ Zuk niri liburuak erosiko dizkidazu.

Zuri

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki)	ZU	T	(nik)
		—	(hark)
		GU	(guk)
		TE	(haiek)

- ❖ Recordamos el truco para las frases con **NOR-NORI-NORK**:

3º 2º 1º
Amak zuri dirua gordeko...
 “---” “-zu-” “di-”

➡ “dizu” ➡ Amak zuri dirua gordeko dizu.

3º 2º 1º
Guk zuri liburuak erosiko...
 “-gu” “-zu-” “dizki-”

➡ “dizkizugu” ➡ Guk zuri liburuak erosiko dizkizugu.

A-103 NOR-NORI-NORK adizkiak – 5

(Orainean)

Guri

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki)	GU	—	(hark)
		ZU	(zuk)
		ZUEK	(zuek)
		TE	(haiek)

❖ Recordamos el truco para las frases con **NOR-NORI-NORK**:

3º   2º   1º
Amak   guri   dirua   gordeko...
 “---”   “-gu-”   “di-”

➡ “digu” ➡ Amak guri dirua gordeko digu.

3º   2º   1º
Zuk   guri   liburuak   erosiko...
 “-zu”   “-gu-”   “dizki-”

➡ “dizkiguzu” ➡ Zuk guri liburuak erosiko dizkiguzu.

A-103 NOR-NORI-NORK adizkiak – 6

(Orainean)

Zuei

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki)	ZUE	T	(nik)
		—	(hark)
		GU	(guk)
		TE	(haiek)

- ❖ Recordamos el truco para las frases con **NOR-NORI-NORK**:

3º   2º   1º
Amak   zuei   dirua   gordeko...
 “---”   “-zue-”   “di-”

➡ “dizue” ➡ Amak zuei dirua gordeko dizue.

3º   2º   1º
Guk   zuei   liburuak   erosiko...
 “-gu”   “-zue-”   “dizki-”

➡ “dizkizuegu” ➡ Guk zuei liburuak erosiko dizkizuegu.

NOR - NORI - NORK adizkiak

(Orainean)

NOR/ZER <i>pluralak</i>	NORI	NORK	Subjektua
Di (zki)	t/da	T	(nik)
			(hik)
	o	—	(hark)
	gu	GU	(guk)
	zu	ZU	(zuk)
	zue	ZUE	(zuek)
	e	TE	(haiek)

- ❖ Otro truco para traducir del castellano al euskara: *Sigue el orden de las palabras.*

(siempre)   1º   2º
Nos   **habéis**
 “di-” (“dizki-”)   “-gu-”   “-zue”   ➡ **diguzue**

- ❖ Ya vimos en el **1.er nivel A (1. maila A)** el caso más sencillo de este conjunto de formas verbales: cuando lo que se ve, se lleva, se ama... (*personas y cosas*) está en **3ª persona**.

Objektu zuzena	NOR pluralak	erroa	NORK	Subjektua
(hura)	D	U	T	(nik)
			—	(hik)
			GU	(guk)
			ZU	(zuk)
			ZUE	(zuek)
(haiek)	D...	-it-	(z)TE	(haiek)

- ❖ Aquí también el **orden** de los distintos componentes de la **forma verbal** nos lo indica su mismo nombre:

NOR/ZER – NORK:

- 1º: La cosa o cosas **que** se llevan o se compran, la persona o personas **a las que** se ve o se ama (el **objeto directo**):

La forma verbal empieza por la partícula correspondiente:

“**d-**” o “**dit-**”, en este caso.

- 2º: Detrás, la raíz del verbo “**izan/ukan**” (**-U-**)

- 3º: Por último, la persona o personas **que** compran, ven o aman (el **sujeto**):

El verbo termina en “**-zu**”, “**-zue**” ...

Zuk ama - ogia ekarri ➡ **d-u-zu**.

- ❖ Vamos a ver el resto de “*personas*” que pueden ser **objeto directo**. Empezamos por la **1ª persona** del **singular**: “**a mí**” – “**me**”

Objektu zuzena	NOR pluralak	erroa	NORK	Subjektua
(ni)	NA	U	—	
			—	(hark)
			ZU	(zuk)
			ZUE	(zuek)
			TE	(haiek)

A-105 NOR-NORK adizkiak – 2

(Orainean)

- ❖ La 2ª persona del singular, “**a ti**” – “**te**”, en euskara funciona como plural; por eso, lleva la partícula “**-it-**”.

Objektu zuzena	NOR <i>pluralak</i>	erroa	NORK	Subjektua
(zu)	ZA	-it-	T	(<i>nik</i>)
			—	(<i>hark</i>)
			GU	(<i>guk</i>)
			(z)TE	(<i>haiek</i>)

A-106 NOR-NORK adizkiak – 3

(Orainean)

- ❖ La 1ª persona del plural , “a nosotros” – “nos”, lleva también la partícula “-it-”.

Objektu zuzena	NOR <i>pluralak</i>	erroa	NORK	Subjektua
(gu)	GA	-it-		—
				(hark)
				ZU
				(zuk)
				ZUE
				(zuek)
			(z)TE	(haiek)

NOR-NORK adizkiak – 4

(Orainean)

- ❖ La 2ª persona del plural , “a vosotros” – “os”, lleva también la partícula “-it-”, pero además añade la partícula “-zte-”, entre la raíz del verbo y las terminaciones de “Nork”, para diferenciarlo de “zuk”.

Objektu zuzena	NOR <i>pluralak</i>	erroa	(zuek)	NORK	Subjektua
(zuek)	ZA	-it-		-zte-	T
					(nik)
					(hik)
					—
					(hark)
					GU
					(guk)
					(zuk)
					(zuek)
					TE
					(haiek)

Objektu zuzena	NOR pluralak	erroa	(zuek)	NORK	Subjektua
(ni)	NA			T	(nik)
(hura)	D			—	(hik)
(gu)	GA -it-			GU	(guk)
(zu)	ZA -it-			ZU	(zuk)
(zuek)	ZA -it-		-zte-	ZUE	(zuek)
(haiek)	D -it-			(z)TE	(haiek)

- ❖ Recuerda: para formar el **verbo auxiliar** de las oraciones en **Nor-Nork**:

 Cambia el orden de los pronombres.
 2º   1º   2º
 Zuek   gu   (zuek)
                                                        “-gaitu-”   “-zue”   **gaituzue**

- ❖ Para traducir del castellano al euskara las frases con **NOR-NORK** se va, como es muy frecuente, de atrás hacia adelante:

Vosotros nos queréis mucho

- 1) Si tiene **sujeto**, empezamos por él.

Vosotros **Zuek**

- 2) Después, saltamos **al final**:

mucho **oso / asko**

- 2) Luego, escribimos el **participio** que corresponda del **verbo**:

queréis **maite**

- 3) Llegamos al **verbo auxiliar** y seguimos hacia adelante:

nos “**gaitu-**”

Vosotros El verbo termina en “**-zue**” “**gaitu-zue**”

 Zuek oso/asko maite gaituzue.

A-108 NOR-NORI-NORK eta NOR-NORK adizkiak

(Orainean)

❖ Como indica su nombre, dejando aparte el sujeto y los complementos (*de tiempo, de lugar...*), en su **núcleo fundamental**,

- las oraciones en NOR-NORI-NORK tienen tres elementos:
  - El verbo (**Aditza**)
  - El objeto directo (**OZ**)
  - El objeto indirecto (**ZO**)
- las oraciones en NOR-NORK sólo tienen dos elementos:
  - El verbo (**Aditza**)
  - El objeto directo (**OZ**)

Un truco: Si detrás del verbo (delante, en euskara) no va un objeto concreto (*luna, hierba...*), el **pronombre** es el **objeto directo** y la oración es de NOR-NORK.

En euskara es más fácil distinguir las oraciones: Si una de las palabras termina en “**-ari**” o “**-ei**”, el verbo estará en NOR-NORI-NORK.

- ❖ Ya vimos en el **1.er nivel A (1. maila A)** el caso más sencillo y habitual de este conjunto de formas verbales: cuando lo que nos viene, se nos acerca, se nos pierde... (*personas y cosas*) está en **3ª persona**.

Subjektua	NOR	erroa	pluralak	NORI	Zehar objektua
				T	(niri)
					(hiri)
(hura)	ZA			O	(hari)
				GU	(guri)
				ZU	(zuri)
				ZUE	(zuei)
(haiek)	ZA		-zki-	E	(haiei)

- ❖ Aquí también el **orden** de los distintos componentes de la **forma verbal** nos lo indica su mismo nombre:

NOR/ZER – NORI

1º: La persona o las cosas **que** se nos van o se nos enfadan (el **sujeto**):

➡ La forma verbal empieza por la partícula correspondiente:

“**za-**”, en este caso.

2º: Detrás, la raíz del verbo “**izan**”... (**-I-**)

3º: Si el sujeto es **plural**, se añade la partícula “**-zki-**”,

2º: Por último, la persona o personas **a las que** les sucede lo que dice el verbo (el **objeto indirecto**, en euskara: **Zehar objektua**):

➡ El verbo termina en... “**-zue**”

Zuei semea - giltza galdu ➡ **za-i-zue.**

- ❖ El resto de “*personas*” se utilizan en euskara, sobre todo en lenguaje coloquial, acompañando a verbos de “*movimiento*” y algunos otros.

Además de los ya conocidos,
Acercarse: **hurbildu, gerturatu, inguratu...**

La traducción al castellano de estas oraciones no siempre es fácil:

Joan **zatzaizkigu** etxetik ezer esan gabe.

(Te nos has ido de casa sin decir nada)

Hurbildu **natzaizue** eta zuek ez zarete konturatu.

(Me os he acercado !!! y vosotros no os habéis dado cuenta)

➡ En castellano diríamos: “*Me he acercado a vosotros*”, pero esa es otra expresión:

Zuengana hubildu naiz.

- ❖ Sí es muy frecuente su uso como “*presente puntual*” (“puntukaria”) de las oraciones que en otros tiempos y aspectos utilizan el **NOR-NORI-NORK**.

Zuk niri eskulanak egiten dizkidazu.

 Zu niri eskulanak egiten ari zatzaizkit

 En las oraciones “*puntuales*” de NOR-NORI-NORK, no se tiene en cuenta si es plural o singular el **objeto directo**.

- ❖ En los apartados siguientes vamos a ver las distintas “*personas*” que pueden ser **objeto indirecto** (*aquellas a las que le sucede lo que dice el verbo*).

A-109 NOR-NORI adizkiak – Niri

(Orainean)

Subjektua	<u>NOR</u>	erroa	<i>pluralak</i>	<u>NORI</u>	(zuek)	Zehar objektua
				T		(niri)
(hura)	ZA					
(zu)	ZATZA		-zki-			
(zuek)	ZATZA		-zki-	DA	TE	
(haiek)	ZA		-zki-			

NOR-NORI adizkiak – Hari

Subjektua	<u>NOR</u>	erroa	<i>pluralak</i>	<u>NORI</u>	(zuek)	Zehar objektua
(ni)	NATZA					
(hura)	ZA			O		(hari)
(gu)	GATZA		-zki-			
(zu)	ZATZA		-zki-			
(zuek)	ZATZA		-zki-		TE	
(haiek)	ZA		-zki-			

NOR-NORI adizkiak – Guri

Subjektua	<u>NOR</u>	erroa	<i>pluralak</i>	<u>NORI</u>	(zuek)	Zehar objektua
(hura)	ZA					
				GU		(guri)
(zu)	ZATZA		-zki-			
(zuek)	ZATZA		-zki-		TE	
(haiek)	ZA		-zki-			

A-109 NOR-NORI adizkiak – Zuri

(Orainean)

Subjektua	<u>NOR</u>	erroa	<i>pluralak</i>	<u>NORI</u>	(zuek)	Zehar objektua
(ni)	NATZA					
(hura)	ZA					
(gu)	GATZA					
				ZU		(zuri)
(haiek)	ZA			-zki-		

NOR-NORI adizkiak – Zuei

Subjektua	<u>NOR</u>	erroa	<i>pluralak</i>	<u>NORI</u>	(zuek)	Zehar objektua
(ni)	NATZA					
(hura)	ZA					
(gu)	GATZA					
				ZUE		(zuei)
(haiek)	ZA			-zki-		

NOR-NORI adizkiak – Haiei

Subjektua	<u>NOR</u>	erroa	<i>pluralak</i>	<u>NORI</u>	(zuek)	Zehar objektua
(ni)	NATZA					
(hura)	ZA					
(gu)	GATZA					
(zu)	ZATZA					
(zuek)	ZATZA			-zki-	TE	
(haiek)	ZA			-zki-	e	(haiei)

A-109 NOR-NORI adizkiak

(Orainean)

Subjektua	NOR	erroa	pluralak	NORI	(zuek)	Zehar objektua
(ni)	NATZA			T/DA		(ni)
(hura)	ZA			O		(hari)
(gu)	GATZA		-zki-	GU		(guri)
(zu)	ZATZA		-zki-	ZU		(zuri)
(zuek)	ZATZA		-zki-	ZUE	TE	(zuei)
(haiek)	ZA		-zki-	E		(haiei)

❖ Para traducir del castellano al euskara las frases con **NOR-NORI**:

Les estáis dando muchas normas - dinero

1) Como no aparece el sujeto, saltamos **al final** y vamos retrocediendo **hacia adelante**:

muchas normas → *arau asko*

dinero → *dirua*

(Que el objeto sea plural o singular no afecta a la forma verbal)

2) Después, escribimos el **participio** que corresponda del **verbo**:

dando → *ematen ari*

3) Por último, llegamos al **verbo auxiliar** y seguimos retrocediendo:

estáis → ¿Qué *persona* es? → 2ª del plural “-zatzaizki-“

les → ¿Qué *persona* es? → 3ª del plural “-e-“

El verbo, al ser el sujeto “zuek”, termina en “-te”

“*zatzaizki-e-te*” → *Zuek arau asko - dirua ematen zatzaizkiete.*

Hari

Subjektua	NORK	erroa	ZER plurala	NORI		Iraganaren ezaugarria
(nik)	N					
(hik)						
(hark)	Z					
(guk)	Gen		(zki)	O		N
(zuk)	Zen					
(zuek)	Zen				TE	
(haiek)	Z				TE	

- ❖ En **pasado**, cambia el orden de los distintos componentes de la **forma verbal** :

NORK – NOR/ZER – NORI

- 1º: La persona o personas que compran (el **sujeto**):

➡ El verbo empieza por “**n-**”, “**z-**”, “**zen-**” ...

- 2º: En todas las formas se añade la raíz del verbo “**izan/ukan**”: “**-i-**”

- 3º: Si lo que se lleva, se compra... (el objeto directo) es plural,

➡ se añade el pluralizante “**-zki-**”

- 4º: Luego viene la característica de la persona o personas a quien se **le** lleva o se **le** compra el objeto (el objeto indirecto):

➡ Al verbo le añadimos “**-o-**”, “**-gu-**” ...

- 5º: Si el sujeto es “**Zuek**” o “**Haiek**”, se añade la partícula “**-te-**”

- 6º: Por último, la característica del pasado:

➡ Todas las formas verbales terminan en “**-n**”

NI (zki) ON
 ZI (zki) ON
 GENI (zki) ON
 ZENI (zki) ON
 ZENI (zki) OteN
 ZI (zki) OteN

Haiei

Subjektua	NORK	erroa	ZER plurala	NORI		Iraganaren ezaugarria
(nik)	N					
(hik)						
(hark)	Z					
(guk)	Gen		(zki)	E		
(zuk)	Zen					
(zuek)	Zen				TE	
(haiek)	Z				TE	

❖ Para traducir del castellano al euskara las frases en *pasado* con NOR-NORI-NORK:

(Vosotros) les dabais entradas

1) Si aparece el **sujeto**, empezamos por ahí.

Vosotros → Zuek

2) Luego, o si no aparece el sujeto, saltamos **al final**:

entradas → sarrerak

2) Después, escribimos el **participio** que corresponda del **verbo**:

dabais → ematen

3) Por último, llegamos al **verbo auxiliar**. Tenemos que tener en cuenta varias cosas:

(Vosotros) dabais → ¿Qué *persona* es? → 2ª del plural

El verbo empieza por “*zeni-*”

entradas → ¿Es *plural*? → Se le añade “*-zki-*”

les → ¿Qué *persona* es? → 3ª del plural “*-e-*”

(Vosotros) dabais → Se añade la partícula “*-te-*”

Al ser *pasado*, el verbo termina en “*-n*”

“*zeni-zki-e-te-n*” → Zuek sarrerak ematen zenizkieten.

A-112 NOR-NORI-NORK adizkiak – 3

(Iraganean)

Niri

Subjektua	NORK	erroa	ZER plurala	NORI		Iraganaren ezaugarria
(hark)	Z		(zki)	DA		N
(zuk)	Zen					
(zuek)	Zen					
(haiek)	Z					
					TE	
					TE	

Zuri

Subjektua	NORK	erroa	ZER plurala	NORI		Iraganaren ezaugarria
(nik)	N		(zki)	ZU		N
(hark)	Z					
(guk)	Gen					
(haiek)	Z				TE	

A-113 NOR-NORI-NORK adizkiak – 4

(Iraganean)

Guri

Subjektua	NORK	erroa	ZER <i>plurala</i>	NORI		Iraganaren ezaugarria
(hark)	Z		(zki)	GU		N
(zuk)	Zen					
(zuek)	Zen				TE	
(haiek)	Z				TE	

Zuei

Subjektua	NORK	erroa	ZER <i>plurala</i>	NORI		Iraganaren ezaugarria
(nik)	N		(zki)	ZUE		N
(hark)	Z					
(guk)	Gen					
(haiek)	Z				TE	

A-114 NOR - NORI - NORK adizkiak – 5

(Iraganean)

Subjektua	NORK	erroa	ZER plurala	NORI		Iraganaren ezaugarria
(nik)	N			DA		
(hik)						
(hark)	Z			O		
(guk)	Ge		(zki)	GU		
(zuk)	Zen			ZU		
(zuek)	Zen			ZU	TE	
(haiek)	Z			E	TE	

A-116 NOR-NORK adizkiak – 1

(Iraganean)

Objektu zuzena	NOR	Iraganaren ezaugarria	erroa	NORK	Iraganaren ezaugarria	Subjektua
(ni)	N	IND				
			U	— e	N	(hark)
				ZU		(zuk)
				ZUE		(zuek)
				TE		(haiek)

- ❖ En pasado, el orden de los distintos componentes de la **forma verbal** nos lo indica también su mismo nombre:

NOR/ZER – NORK:

- 1º: La cosa o cosas que se llevaban o se compraban, la persona o personas a las que se veía o se amaba (el **objeto directo**):

La forma verbal empieza por la partícula correspondiente:

“**n-**”, en este caso.

- 2º: Detrás, la “**característica de pasado**” (**-IND-**)

- 3º: Luego, la raíz del verbo “izan/ukan” (**-U-**)

- 4º: La persona o personas que compraban, vían o amaban (el **sujeto**):

“**-zu-**”, “**-zue-**” ...

- 5º: Por último, la otra “**característica de pasado**” (**-N**)

Zuk asko-oso maite

n-ind-u-zu-n

Hark	ni	NINDUEN
Zuk	ni	NINDUZUN
Zuek	ni	NINDUZUEN
Haiek	ni	NINDUTEN

A-116 NOR-NORK adizkiak – Zu

(Iraganean)

Objektu zuzena	NOR	Iraganaren ezaugarria	erroa	NORK	Iraganaren ezaugarria	Subjektua
(zu)	Z	INT	U	DA	N	
				— e		(hark)
				GU		(zuk)
						(zuek)
				(z)TE		(haiek)

Nik **zu** ZINTUDAN
 Hark **zu** ZINTUEN
 Guk **zu** ZINTUGUN
 Haiek **zu** ZINTUZTEN

NOR-NORK adizkiak – Gu

Objektu zuzena	NOR	Iraganaren ezaugarria	erroa	NORK	Iraganaren ezaugarria	Subjektua
(gu)	G	INT	U		N	
				— e		(hark)
				ZU		(zuk)
				ZUE		(zuek)
				(z)TE		(haiek)

Hark **gu** GINTUEN
 Zuk **gu** GINTUZUN
 Zuek **gu** GINTUZUEN
 Haiek **gu** GINTUZTEN

A-117 NOR-NORK adizkiak – Zuek

(Iraganean)

- ❖ La 2ª persona del plural, “**a vosotros**” – “**os**”, añade la partícula “**-zte-**”, entre la raíz del verbo y la columna “**Nork**”, para diferenciarlo de “**zuek**”.

Objektu zuzena	NOR	Iraganaren ezaugarria	erroa		NORK	Iraganaren ezaugarria	Subjektua
					DA		(nik)
					—		(hark)
					GU		(guk)
(zuek)	Z	INT		U	zte	N	
					TE		(haiek)

Nik	zuek	ZINTUZTEDAN
Hark	zuek	ZINTUZTEN
Guk	zuek	ZINTUZTEGUN
Haiek	zuek	ZINTUZTETEN

- ❖ Para traducir del castellano al euskara, tanto en presente como en pasado, las frases con **NOR-NORK** se hace *de atrás hacia adelante*:

Vosotros nos queréis/queríais mucho

- 1) Si tiene **sujeto**, empezamos por él.

Vosotros ➡ **Zuek**

- 2) Después, saltamos **al final**:

mucho ➡ **oso / asko**

- 2) Luego, escribimos el **participio** que corresponda del **verbo**:

queréis/queríais ➡ **maite**

- 3) Llegamos al **verbo auxiliar** y seguimos hacia adelante:

nos “**gaitu-**”

Vosotros ➡ El verbo termina en “**-zue**” ➡ “**gaitu-zue**”
 ➡ **Zuek oso/asko maite gaituzue.**

nos ➡ “**gintu-**”

Vosotros ➡ El verbo termina en “**-zuen**” ➡ “**gintu-zuen**”
 ➡ **Zuek oso/asko maite gintuzuen.**

A-118 NOR-NORK adizkiak

(Iraganean)

Objektu zuzena	NOR	Iraganaren ezaugarria	erroa		NORK		Iraganaren ezaugarria	Subjektua
(ni)	N	IND			DA			(nik)
					—	(e)		(hark)
(gu)	G	INT	U		GU		N	(guk)
(zu)	Z	INT			ZU			(zuk)
(zuek)	Z	INT		zte	ZUE			(zuek)
					(z)TE			(haiek)

- ❖ Cuando el objeto directo (“objektu zuzena”) es 3ª persona, como vimos en el **1.er nivel B (1.maila B)**, las formas verbales se construyen de una manera distinta.

Subjektua	NORK	Iraganaren ezaugarria	ZER plurala	erroa			Iraganaren ezaugarria
(nik)	N		IT				
(hark)	Z			U		N	
(guk)	G	EN	IT		(e)		
(zuk)	Z	EN	IT				
(zuek)	Z	EN	IT		zte		
(haiek)	Z		IT		zte		

A-121 NOR-NORI adizkiak

(Iraganean)

- ❖ Ya vimos en el **1.er nivel B (1. maila B)** el caso más sencillo y habitual de este conjunto de formas verbales: cuando lo que nos vino, se nos acercó, se nos perdía... (*personas y cosas*) estaba en **3ª persona**.

Subjektua	NOR ZER	erroa	pluralak	NORI	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
				DA		(niri)
				-----		(hiri)
(hura)	ZITZA			O		(hari)
				GU		(guri)
				ZU		(zuri)
				ZUE		(zuei)
(haiek)	ZITZA		-zki-	E		(haiei)

- ❖ Aquí también el **orden** de los distintos componentes de la **forma verbal** nos lo indica su mismo nombre:

NOR/ZER – NORI

1º: La persona o las cosas **que** se nos fueron o se nos enfadaron (el **sujeto**):

➡ La forma verbal empieza por la partícula correspondiente:

“**zitza-**”, en este caso.

2º: Detrás, la raíz del verbo “**izan**”... (**-I-**)

3º: Si el sujeto es **plural**, se añade la partícula “**-zki-**”,

4º: A continuación, la persona o personas **a las que** les sucedió lo que dice el verbo (el **objeto indirecto**, en euskara: **Zehar objektua**):

➡ En este caso, “**Zuei**”... “**-zue-**”

5º: Por último, la característica de “**pasado**”

➡ El verbo termina en... “**-n**”

Zuei semea - giltza galdu ➡ **zitza-i-zue-n.**

- ❖ El resto de “*personas*” se utilizan en euskara, sobre todo en lenguaje coloquial, acompañando a verbos de “*movimiento*” y algunos otros.

Además de los ya conocidos,
Acercarse: **hurbildu, gerturatu, inguratu...**

La traducción al castellano de estas oraciones no siempre es fácil:

Joan **zintzaizkigun** etxetik ezer esan gabe.

(Te nos fuiste de casa sin decir nada)

Hurbildu **nintzaizuen** eta zuek ez zineten konturatu.

(Me os acerqué !!! y vosotros no os disteis cuenta)

➡ En castellano diríamos: “*Me acerqué a vosotros*”, pero esa es otra expresión:
Zuengana *hubildu nintzen*.

- ❖ Sí es muy frecuente su uso como “*presente puntual*” (“*puntukaria*”) de las oraciones que en otros tiempos y aspectos utilizan el NOR-NORI-NORK.

Zuk niri eskulanak egiten *zenizkidan*.

➡ *Zu* niri eskulanak egiten ari *zintzaizkidan*

➡ En las oraciones “*puntuales*” de NOR-NORI-NORK, no se tiene en cuenta si es plural o singular el **objeto directo**.

- ❖ Vamos a ver las distintas “*personas*” que pueden ser **objeto indirecto** (*aquellas a las que le sucede lo que dice el verbo*).

A-121 NOR-NORI adizkiak – Niri

(Iraganean)

Subjektua	NOR ZER	erroa	pluralak	NORI	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
				<u>DA</u>			(niri)
(hura)	ZITZA						
(zu)	ZINTZA		-zki-				
(zuek)	ZINTZA		-zki-		TE		
(haiek)	ZITZA		-zki-				

NOR-NORI adizkiak – Hari

Subjektua	NOR ZER	erroa	pluralak	NORI	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
(ni)	NINTZA						
(hura)	ZITZA			<u>O</u>			(hari)
(gu)	GINTZA		-zki-				
(zu)	ZINTZA		-zki-				
(zuek)	ZINTZA		-zki-		TE		
(haiek)	ZITZA		-zki-				

NOR-NORI adizkiak – Guri

Subjektua	NOR ZER	erroa	pluralak	NORI	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
(hura)	ZITZA			<u>GU</u>			(guri)
(zu)	ZINTZA		-zki-				
(zuek)	ZINTZA		-zki-		TE		
(haiek)	ZITZA		-zki-				

A-121 NOR-NORI adizkiak – Zuri

(Iraganean)

Subjektua	<u>NOR</u> ZER	erroa	pluralak	<u>NORI</u>	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
(ni)	NINTZA		-zki-	<u>ZU</u>			
(hura)	ZITZA						
(gu)	GINTZA						
							(zuri)
(haiek)	ZITZA		-zki-				

A-121 NOR-NORI adizkiak – Zuei

Subjektua	<u>NOR</u> ZER	erroa	pluralak	<u>NORI</u>	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
(ni)	NINTZA		-zki-	<u>ZUE</u>			
(hura)	ZITZA						
(gu)	GINTZA						
							(zuei)
(haiek)	ZITZA		-zki-				

A-121 NOR-NORI adizkiak – Haiei

Subjektua	<u>NOR</u> ZER	erroa	pluralak	<u>NORI</u>	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
(ni)	NINTZA		-zki-	<u>E</u>	TE		
(hura)	ZITZA						
(gu)	GINTZA						
(zu)	ZINTZA						
(zuek)	ZINTZA						
(haiek)	ZITZA		-zki-				(haiei)

A-121 NOR-NORI adizkiak

(Iraganean)

Subjektua	<u>NOR</u> ZER	erroa	pluralak	<u>NORI</u>	(zuek)	Iraganaren ezaugarria	Zehar objektua
(ni)	NINTZA			<u>DA</u>			(niri)
(hura)	ZITZA			<u>O</u>			(hari)
(gu)	GINTZA		-zki-	<u>GU</u>			(guri)
(zu)	ZINTZA		-zki-	<u>ZU</u>			(zuri)
(zuek)	ZINTZA		-zki-	<u>ZUE</u>	TE		(zuei)
(haiek)	ZITZA		-zki-	<u>E</u>			(haiei)

❖ Recuerda: Para traducir del castellano al euskara estas frases con **NOR-NORI**:

Les estabais dando muchas normas - dinero

1) Como no aparece el sujeto, saltamos **al final** y vamos retrocediendo **hacia adelante**:

muchas normas → **arau asko**
dinero → **dirua**

(Que el objeto sea plural o singular no afecta a la forma verbal)

2) Después, escribimos el **participio** que corresponda del **verbo**:

dando → **ematen ari**

3) Llegamos al **verbo auxiliar** y seguimos retrocediendo:

estabais → ¿Qué **persona** es? → 2ª del plural “**zintzaizki-**”
les → ¿Qué **persona** es? → 3ª del plural “**-e-**”

Al ser el sujeto “**zuek**”, al verbo se le añade la partícula... “**-te-**”

3) Por ser **pasado**, todas las **formas verbales** terminan en... “**-n**”

“**zintzaizki-e-te-n**” → **Zuek arau asko - dirua ematen ari zintzaizkieten.**

A-131 ALEGIAZKOAK (*Hipotetikoak*)

❖ Morfemak:

Iraganeko	...-(e)n	⇒	...(TE)KE	bihurtzen da
3. pertsonako	z-...	⇒	L-...	bihurtzen da

❖ Paradigmak:

NOR

(naiz)	NINTZ ^{en}	⇒	NINTZATEKE
(zara)	ZIN ^{en}	⇒	ZINATEKE
(da)	Z ^{en}	⇒	LITZATEKE
(gara)	GIN ^{en}	⇒	GINATEKE
(zarete)	ZIN ^{eten}	⇒	ZINATEKETE
(dira)	ZI ^{ren}	⇒	LIRATEKE

NOR - NORK

NU ^{en}	⇒	NUKE	NITU ^{en}	⇒	NITUZKE
ZENU ^{en}	⇒	ZENUKE	ZENITU ^{en}	⇒	ZENITUZKE
ZU ^{en}	⇒	LUKE	ZITU ^{en}	⇒	LITUZKE
GENU ^{en}	⇒	GENUKE	GENITU ^{en}	⇒	GENITUZKE
ZENU ^{ten}	⇒	ZENUKETE (!)	ZENITUZ ^{ten}	⇒	ZENITUZKETE (!)
ZU ^{ten}	⇒	LUKETE	ZITUZ ^{ten}	⇒	LITUZKETE

- NORI-NORI eta NOR-NORI-NORK formak ere berdin egiten dira:

NIO ⁿ	⇒	NIOKE	ZENIE ⁿ	⇒	ZENIEKE
ZITAIO ⁿ	⇒	LITZAIKE	ZITZAIGU ⁿ	⇒	LITZAIGUKE
ZIO ⁿ	⇒	LIOKE	ZIGU ⁿ	⇒	LIGUKE

❖ Erabilera:

Gauzak *kortesiaz* esateko edo nolabait *leuntzeko* erabiltzen dira askotan forma hauek. *Desioak* ere horrela adierazten dira maiz.

Etorri behar duzu	⇒	Etorri behar zenuke	(tienes que... / tendrías que...)
Zer nahi duzue?	⇒	Zer nahi zenukete?	(¿qué queréis? / ¿qué queríais?)
Lagunduko didazu?	⇒	Lagunduko zenidake?	(¿me ayudarás? / me ayudarías?)
Kafea hartuko dut	⇒	Kafea hartuko nuke	(tomaré ... / tomaría...)

❖ **Aurkezpena:**

Lau baldintza-mota daude euskaraz:

1.- **Indikatiboarekin:**

- a.- baldintza erreal
- b.- baldintza ebentuala

2.- **Alegiazko formekin:**

- a.- baldintza irreal
- b.- baldintza hipotetiko

❶ **Indikatiboarekin: (baldin) ba + indikatiboa**

Mikel etorri bada ,...	(si ha venido)
Mikel etortzen bada ,...	(si viene)
Pelikula ikusi baduzu ,...	(si has visto)
Pelikula ikusten baduzu ,...	(si ves)

Baldintza hau bi eratakoa izan daiteke:

* **Erreal**: baldintza 'gertatua' bezala ematen du.

Hara, pelikula **ikusi baduzu**, nora joango gara?
Dirua **eman badio**, behar zuelako izan da.

* **Ebentuala**: baldintza 'gertagarria' da, beharbada gertatu da edo gertatuko da.

Pelikula **ikusi baduzu**, jakingo duzu nolakoa den.
Dirua **eman badio**, pozik egongo da.

Normalean ondorioak —hau da, bigarren parteak— adierazten du baldintza **errealizat** ala **ebentualizat** hartzen den. Batzuetan, hala ere, ambigua izaten da esaldia.

Gaur **etorri bada**, bihar ere etorriko da.

⇔ Esa condición puede entenderse

como **real** (hoy ha venido; y si hoy ha venido, mañana también vendrá)

o como **eventual** (si resulta que es cierto que hoy ha venido, también vendrá mañana)

Esan bezala, indikatiboarekin baldintza erreala eta ebentuala egiten dira.

★ Hiru **aspektuak** erabiltzen dira:

a.- **Burutua:**

Etorri bada, libre zegoelako izan da. (erreala)

Etorri bada, ikusiko dut. (ebentuala)

b.- **Burutugabea:**

Etortzen bada, komeni zaiolako da. (erreala)

Etortzen bada, ikusiko dut. (ebentuala)

c.- **Geroko aspektua** gutxi erabiltzen da; 'obligazio' kutsua du. Ondorioan **"behar"** agertzen da maiz:

Sartuko bagara, atea ireki beharko duzu.

(gu sartzeko, sartu ahal izateko..., zuk ✕ behar duzu)

Trena hartu behar du, garaiz *iritsiko bada*.

(garaiz iristeko..., ✕ behar du)

➡ Zenbaitetan **"baldin"** partikula gehitzen da, aditz jokatuaren ezkerrean edo aurrerago. Esanahia ez da aldatzen:

Etorri *baldin* bada,... (si ha venido)

Baldin etorri bada,...

Baldin Mikel etorri bada,...

➡ Partikula hau aditz sintetikoekin erabiltzen da maiz:

Berandu *baldin* badoa,...

Gurekin *baldin* bazatoz,...

2 Alegiazko formekin:

- a) **Irreal**: baldintza honek iraganera begiratzen du, gertatu ez den zerbait adieraziz (*si hubiera...*).

Nahi **izan balu**, egingo zuen.
(*Si hubiera querido, lo habría hecho*)
Joan bazina, ikusiko zenuen.
(*Si hubieras ido, lo habrías visto*)

- * **Aurrekoa**: Iraganari “-en” amaiera kenduta egiten da aditza. Hirugarren pertsonako “-z-”, “-l-” bihurtzen da.

NINTZ	en	⇒	baNINTZ
ZIN	en	⇒	baZINA
NU	en	⇒	baNU
ZENU	en	⇒	baZENU
ZU	en	⇒	baLU
ZUTE	n	⇒	baLUTE

NOR	NOR - NORK	
BANINTZ	BANU	BANITU
BAZINA	BAZENU	BAZENITU
BALITZ	BALU	BALITU
BAGINA	BAGENU	BAGENITU
BAZINETE	BAZENUTE	BAZENITUZTE
BALIRA	BALUTE	BALITUZTE

- Aditz nagusia **partizipioan** dago beti, eta batzuetan “**izan**” ipintzen zaio ondoan.

Ikusi (izan) **balu**... (Si lo hubiera visto...)
Jakin (izan) **banu**... (Si lo hubiera sabido...)
Etorri (izan) **bagina**... (Si hubiéramos venido...)

- Aditz bereziek (*nahi, behar, bizi, maite...*) “**izan**” daramate beti.
Nahi **izan** bagenu... (Si hubiéramos querido...)
Behar **izan** balute... (Si lo hubieran necesitado...)
Bizi **izan** bazina... (Si hubieras vivido...)

* Ondorioa:

- Normalean **iragana** da eta **geroko iraganean** doa aditza (“...-ko ...-en”).

Dirua izan balu, erosi**ko** zuen.

(Si hubiera tenido dinero, lo habría comprado)

Jakin (izan) bagenu, ez **ginen** etorri**ko**.

(Si lo hubiéramos sabido, no habríamos venido)

Nahi izan bazenu, egingo **zenuen**,

(Si hubieras querido, lo habrías hecho)

- Batzuetan, ordea, **orain-gerokoa** da ondorioa eta orduan **alegiazkoa** erabiltzen da (“...-ko ...-ke”).

NOR	NOR - NORK	
NINTZATEKE	NUKE	NITUZKE
ZINATEKE	ZENUKE	ZENITUZKE
LITZATEKE	LUKE	LITUZKE
GINATEKE	GENUKE	GENITUZKE
ZINATEKETE	ZENUKETE	ZENITUZKETE
LIRATEKE	LUKETE	LITUZKETE

Nahi izan balu, aurrena izango **litzateke** orain.

(Si hubiera querido, ahora sería el primero)

Dena aprobatu bazenu, pozik egongo **zinateke** orain.

(Si hubieras aprobado todo, ahora estarías contento)

Gehiago ikasi (izan) banu, hobeto jakingo **nuke** dena.

(Si hubiera estudiado más, sabría mejor todo)

→→ **Iragana** adierazteko, eta euskara idatzian batez ere, **jatorrizko forma** erabiltzea gomendatzen da. Orduan, goiko koadroa honela bihurtzen da.

NOR	NOR - NORK	
NINTZATEKE EN	NUKE EN	NITUZKE EN
ZINATEKE EN	ZENUKE EN	ZENITUZKE EN
ZATEKE EN	ZUKE EN	ZITUZKE EN
GINATEKE EN	GENUKE EN	GENITUZKE EN
ZINATEKETEN	ZENUKETEN	ZENITUZKETEN
ZIRATEKE EN	ZUKETEN	ZITUZKETEN

Dirua izan balu, erosi**ko** **zukeen**.

(Si hubiera tenido dinero, lo habría comprado)

Jakin (izan) bagenu, ez **ginatekeen** etorri**ko**.

(Si lo hubiéramos sabido, lo habríamos hecho)

Nahi izan bazenu, egingo **zenukeen**,

(Si hubieras querido, lo habrías hecho)

Alegiazko formekin:

- b) **Hipotetikoa**: baldintza honek, ordea, aurrera begiratzen du, eta gerta daitekeen hipotesi bat adierazten du.

Arropa ona **ikusiko banu**, **erosiko nuke**.
(Si viera ropa buena, la compraría)
 Bihar **jubilatuko bazina**, zer **egingo zenuke**?
(Si te jubilaras mañana, ¿qué harías?)

* Aurrekoa:

- Aditz nagusia **3. aditzaren eran** (*gerokoan*) joaten da eta aditz laguntzailea, aurreko baldintzetan bezala.

Ikusi ko balu ...	<i>(Si lo viera...)</i>
Aurkitu ko bazenu ...	<i>(Si lo encontraras...)</i>
Erori ko bagina ...	<i>(Si nos cayéramos...)</i>
Oheratu ko balira ...	<i>(Si se acostaran...)</i>
- Aditz trinkoek (**egon**, **etorri**, **eduki**, **jakin**...) bi eratan jar daitezke:
  - Aurrenekoak bezala.
  - Ba + iragana “-(e)n” gabe.

Lasaiago egon go balitz ...	<i>(Si estuviera más tranquilo...)</i>
Lasaiago balego ...	
Azkar etorri ko bazina ...	<i>(Si vinieras rápidamente...)</i>
Azkar bazentor ...	
Dirurik eduki ko bagenu ...	<i>(Si tuviéramos dinero...)</i>
Dirurik bageneuka ...	
Dena jakingo banu ...	<i>(Si lo supiera todo...)</i>
Dena baneki ...	
- “**Izan**” aditzak, “**izango**” adizkia eraman dezake arren, ez ipintzeko joera dago.

Aberatsa (izango) banintz ...	<i>(Si fuera rico...)</i>
Gazteagoak (izango) bagina ...	<i>(Si fuéramos más jóvenes)</i>
- “**Izan-ukan**” aditza, berriz, ez du “**izango**” adizkia eramaten.

Denborarik banu ...	<i>(Si tuviera tiempo...)</i>
Urte gutxiago bagenu ...	<i>(Si tuviéramos menos años...)</i>
- Gauza bera egiten dute aditz bereziek (**nahi**, **behar**, **bizi**...).

Nahi bazenu ...	<i>(Si quisieras...)</i>
Behar balute ...	<i>(Si lo necesitasen...)</i>
Bizi bagina ...	<i>(Si viviéramos...)</i>

* Ondorioa ere **orain-gerokoa** da eta **ahalegiatzkoa** erabiltzen da
(“...-ko ...-ke”).

Etorriko balitz (baletor), pozik hartuko nuke.

(Si viniera, lo acogería contento)

Nahi balu, aurrena izango litzateke beti.

(Si quisiera, sería siempre el primero)

Ezagutuko bazenu, ez zenuke hori esango.

(Si lo conocieras, no dirías eso)

Onartuko ez balute, zer egingo genuke?

(Si no lo aceptasen, ¿que haríamos?)

Nor - Nork

+ *Baldintza*

	<u>ni</u>	<u>zu</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
Nik		bazintu t	ba nu		bazintuzte t	ba nitu
Zuk	ba nindu zu		ba zenu	ba gintu zu		ba zenitu
Hark	ba nindu	ba zintu	ba lu	ba gintu	ba zintuzte	ba litu
Guk		ba zintu gu	ba genu		ba zintuzte gu	ba genitu
Zuek	ba nindu zue		ba zenute	ba gintu zue		ba zenituzte
Haiek	ba nindu te	ba zintu zte	ba lute	ba gintu zte	ba zintuzte (te)	ba lituzte

+ *Ondorioa*

	<i>ni</i>	<i>zu</i>	<i>hura</i>	<i>gu</i>	<i>zuek</i>	<i>haiek</i>
Nik		zintuz ket <i>t</i>	<i>nuke</i>		zintuz ket <i>t</i>	<i>nituz</i> ke
Zuk	nindu ke <i>zu</i>		<i>zenuke</i>	gintuz ke <i>zu</i>		<i>zenituz</i> ke
Hark	nindu ke	zintuz ke	<i>luke</i>	gintuz ke	zintuz kete	<i>lituz</i> ke
Guk		zintuz ke <i>gu</i>	<i>genuke</i>		zintuz kete <i>gu</i>	<i>genituz</i> ke
Zuek	nindu ke <i>zue</i>		<i>zenukete</i>	gintuz ke <i>zue</i>		<i>zenituz</i> kete
Haiek	nindu kete <i>te</i>	zintuz kete <i>te</i>	<i>lukete</i>	gintuz kete <i>te</i>	zintuz kete(<i>te</i>)	<i>lituz</i> kete

❖ Erabilera:

* Baldintza *irreal*a:

partizipioa (izan) + BANU   3. *aditzaren era* + **ZUEN** (lehen)
3. *aditzaren era* + **LUKE** (orain-gero)

* Baldintza *hipotetikoa*:

3. aditzaren era + BANU   3. aditzaren era + LUKE
3. aditzaren era + BANU   3. aditzaren era + LUKE

❖ Adibideak:

Ikusi bazintut, elkarrekin joango **ginen**.
(Si te hubiera visto, habríamos ido juntos)

Onartu (izan) **banindu**, berarekin biziko **nintzateke** orain.
(Si me hubiera aceptado, ahora viviría con él)

Ikusiko bazintut, elkarrekin joango **ginateke**.
(Si te viera, iríamos juntos)

Onartuko banindu, berarekin biziko **nintzateke**.
(Si me aceptara, viviría con él)

Irabazi bazenu, txaloka hartu **ko zintugun**.
(Si hubieras ganado, te habríamos recibido con aplausos)

Irabazi bazenu, txaloka hartu **ko zintuzkegu**.
(Si hubieras ganado, te recibiríamos con aplausos)

Irabaziko bazenu, txaloka hartu **ko zintuzkegu**.
(Si ganaras, te recibiríamos con aplausos)

→→ Gogoratu **iragana** adierazteko, eta euskara idatzian batez ere, **jatorrizko forma** erabiltzea gomendatzen dela. Orduan, goiko koadroa honela bihurtzen da.

+ Ondorioa (iraganean)

	<i>ni</i>	<i>zu</i>	<i>hura</i>	<i>gu</i>	<i>zuek</i>	<i>haiek</i>
Nik		zintuzke dan	nu keen		zintuzke te dan	ni tuz keen
Zuk	ni du ke zun		ze nu keen	gi nuz ke zun		ze ni tuz keen
Hark	ni du keen	zi nuz keen	zu keen	gi nuz keen	zi nuz keten	zi tuz keen
Guk		zi nuz ke gun	ge nu keen		zi nuz ke te gun	ge ni tuz keen
Zuek	ni du ke zuen		ze nu keten	gi nuz ke zuen		ze ni tuz keten
Haiek	ni du ke ten	zi nuz ke ten	zu keten	gi nuz ke ten	zi nuz ke te (te) n	zi tuz keten

Zer - Nori

+ Baldintza

	<u>niri</u>	<u>zuri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
Hura	balitza i t	balitza i zu	balitza i o	balitza i gu	balitza i zue	balitza i e
Haiek	balitza i zk i t	balitza i zk i zu	balitza i zk i o	balitza i zk i gu	balitza i zk i zue	balitza i zk i e

+ Ondorioa

	<u>niri</u>	<u>zuri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
Hura	litza i dake	litza i zuke	litza i oke	litza i guke	litza i zueke	litza i েকে
Haiek	litza i zk i dake	litza i zk i zuke	litza i zk i oke	litza i zk i guke	litza i zk i zueke	litza i zk i েকে

❖ Erabilera:

* Baldintza irreal:

partizipioa (izan) + BALITZAIT 3. aditzaren era + ZITZAION (lehen) 3. aditzaren era + LITZAI OKE (orain-gero)

* Baldintza hipotetiko:

3. aditzaren era + BALITZAIT 3. aditzaren era + LITZAI OKE

❖ Adibideak:

Galdu balitzaizu, dagoeneko agertu**ko** zen.
 (Si se te hubiera perdido, ya habría aparecido)

Galdu balitzaizu, agertu**ko** litzateke.
 (Si se te hubiera perdido, aparecería)

Beste zerbait egin **behar bagenu**, ez **litzaiguke** inport**ko**.
 (Si tuviéramos que hacer alguna otra cosa, no nos importaría)

→→ Gogoratu **iragana** adierazteko, eta euskara idatzian batez ere, **jatorrizko forma** erabiltzea gomendatzen dela. Orduan, goiko koadroa honela bihurtzen da.

+ Ondorioa (Iraganean)

	<u>niri</u>	<u>zuri</u>	<u>hari</u>
Hura	zitzaidakeen	zitzaizukeen	zitzaiokeen
Haiek	zitzaizkidakeen	zitzaizkizukeen	zitzaizkiokeen

	<u>guri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
Hura	zitzaigukeen	zitzaizuekeen	zitzaiekeen
Haiek	zitzaizkigukeen	zitzaizkizuekeen	zitzaizkiekeen

Nor - Nori - Nork

+ Baldintza

	<u>niri</u>	<u>zuri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
Nik		banizu	banio		banizue	banie
Zuk	bazenit		bazenio	bazenigu		bazenie
Hark	balit	balizu	balio	baligu	balizue	balie
Guk		bagenizu	bagenio		bagenizue	bagenie
Zuek	bazendate		bazeniote	bazenigute		bazeniote
Haiek	balidate	balizute	balioite	baligute	balizute	baliete

Objektu plurala: BANIZkiO, BAZENIZkiGU, BALIZkiT...

+ Ondorioa

	<u>niri</u>	<u>zuri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
Nik		nizuke	nioke		nizueke	nieke
Zuk	zenidake		zenioke	zeniguke		zenieke
Hark	lidake	lizuke	lioke	liguke	lizueke	lieke
Guk		genizuke	genioke		genizueke	genieke
Zuek	zenidakete		zeniokeke	zenigukete		zeniekete
Haiek	lidakete	lizukete	liokete	ligukete	lizuekete	liekete

Objektu plurala: NIZkiOKE, ZENIZkiGUKE, BALIZkiDAKE...

❖ Erabilera:

* Baldintza irreal:

partizipioa (izan) + BANIO	3. aditzaren era + ZIDAN	(lehen)
	3. aditzaren era + LIDAKE	(orain-gero)

* Baldintza hipotetiko:

3. aditzaren era +	BANU	3. aditzaren era + LIOKE
	BANIO	3. aditzaren era + LIDAKE

❖ Adibideak:

Lagundu bazenio, eskertu**ko zizun**.

(Si le hubieras ayudado, te lo habría agradecido)

Lagundu bazenio, eskertu**ko lizuke**.

(Si le hubieras ayudado, te lo agradecería)

Gehiago *baleuka*, gehiago emango **lizuke**.

(Si tuviera más, más te daría)

Gehiago *eskatuko bazenio*, gehiago emango **lizuke**.

(Si le pidieras más, te daría más)

→→ Gogoratu *iragana* adierazteko, eta euskara idatzian batez ere, *jatorrizko forma* erabiltzea gomendatzen dela. Orduan, goiko koadroa honela bihurtzen da.

+ Ondorioa

	<u>niri</u>	<u>zuri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
Nik		nizukeen	niokeen		nizuekeen	niekeen
Zuk	zenidakeen		zeniokeen	zenigukeen		zeniekeen
Hark	zidakkeen	zizukeen	ziokeen	zigukeen	zizuekeen	ziekeen
Guk		genizukeen	geniokeen		genizuekeen	geniekeen
Zuek	zenidaketen		zenioketen	zeniguketen		zenieketen
Haiek	zidaketen	zizuketen	zioketen	ziguketen	zizuketen	zieketen

Objektu plurala: Niz**ki**OKEEN, ZENiz**ki**GUKEEN, Ziz**ki**DAKEEN...

BALDINTZAZKOAK – INDIKATIBOA

BALDINTZAZKOAK	BALDINTZA		NOR		NORI	
	ONDORIOA	ORAINA	banintz	ba NIN tzai	T	
			bahintz	ba HIN tzai	K/N	
			balitz	ba LI tzai	O	
	IRAGANA		bagina	ba GIN tzai	zki	GU
			bazina	ba ZIN tzai	zki	ZU
			bazinete	ba ZIN tzai	zki	ZUE te
			balira	ba LI tzai	zki	E
	IRAGANA		nintzateke	NIN tzai	T	ke
			hintzateke	HIN tzai	K/N	ke
			litzateke	LI tzai	O	ke
			ginateke	GIN tzai	zki	GU ke
	IRAGANA		zinateke	ZIN tzai	zki	ZU ke
			zinatekete	ZIN tzai	zki	ZUE ke te
			lirateke	LI tzai	zki	E ke
	IRAGANA		nintzatekeen	NIN tzai	T	ke eN
			hintzatekeen	HIN tzai	K/N	ke eN
			zatekeen	ZI tzai	O	ke eN
			ginatekeen	GIN tzai	zki	GU ke eN
	IRAGANA		zinatekeen	ZIN tzai	zki	ZU ke eN
			zinateketen	ZIN tzai	zki	ZUE ke te N
			ziratekeen	ZI tzai	zki	E ke eN

BALDINTZAZKOAK	BALDINTZA		NOR		NORK		NORK		NOR		NORI	
	ONDORIOA	ORAINA	banu	banitu	ba NIND u	T	ba	N			T	
			bahu	bahitu	ba HIND u	K/N	ba	H			K/N	
			balu	balitu	( )	-	ba	L			O	
	IRAGANA		bagenu	bagenitu	ba GINT u	GU	ba	GEN	i (zki)		GU	
			bazenu	bazenitu	ba ZINT u	ZU	ba	ZEN			ZU	
			bazenute	bazenituzte	ba ZINT u zte	ZUE	ba	ZEN			ZUE te	
			balute	balituzte	( )	z TE	ba	L			E te	
	IRAGANA		nuke	nituzke	NIND u	ke T	N				ke	eN
			huke	hituzke	HIND u	ke K/N	H				ke	eN
			luke	lituzke	( )	-	L				ke	eN
			genuke	genituzke	GINT u z	ke GU	GEN	i (zki)			GU	ke
	IRAGANA		zenuke	zenituzke	ZINT u z	ke ZU	ZEN				ZU	ke
			zenukete	zenituzkete	ZINT u z	ke te ZUE	ZEN				ZUE	ke te
			lukete	lituzkete	( )	TE	L				E	ke te
	IRAGANA		nukeen	nituzkeen	NIND u	ke T N	N				ke	eN
			nukeen	hituzkeen	HIND u	ke KN N	H				ke	eN
			zukeen	zituzkeen	( )	- eN	Z				ke	eN
			genukeen	genituzkeen	GINT u z	ke GU N	GEN	i(zki)			GU	ke eN
	IRAGANA		zenukeen	zenituzkeen	ZINT u z	ke ZU N	ZEN				ZU	ke eN
			zenuketen	zenituzketen	ZINT u z	ke te ZUE N	ZEN				ZUE	ke te N
			zuketeten	zituzketen	( )	TE N	Z				E	ke te N

Aurkezpen nagusia

Bi modu daude euskaraz potentziala emateko:

- “**AHAL**” eta “**EZIN**” modalak erabiliz
- edo **modu potentziala** erabiliz (*daiteke, dezake...*).

❖ Aditz-objekturik gabe (‘si puedo’, ‘no podemos.’)

a) “**AHAL**”, mendeko esaldietan bakarrik:

Cuando no se expresa el verbo objeto, “**ahal**” no se usa más que en oraciones subordinadas: *ahal badut, ahal duenean...*

♦ Denbora:

<i>Ahal dudanean</i> , joango naiz.	(cuando pueda...)
<i>Ahal duzun</i> bitartean, egon lasai.	(mientras puedas...)

♦ Erlatiboa:

<i>Ahal dudan</i> guztia egingo dut.	(todo lo que pueda)
<i>Ahal dudana</i> egingo dut.	(lo que pueda)
<i>Ahal duenak</i> egingo du.	(el que pueda)
<i>Ahal dudan</i> ondoen egingo dut.	(lo mejor que pueda)

♦ Baldintza:

<i>Ahal badut</i> , egingo dut.	(si puedo, ...)
<i>Ahal banu</i> , egingo nuke.	(si pudiera,...)
<i>Ahal dela</i> , ez esan ezer.	(a poder ser...)
<i>Ahal izanez gero</i> , ez hitz egin.	(a poder ser...)

♦ Forma inbertsonalak:

<i>Ahal bada</i> , goiz jaiki behar da.	(si se puede...)
<i>Ahal den</i> ondoen egin behar da.	(lo mejor posible)

- Gogoan izan: “**ahalik ...en**” superlatibo-formak

<i>Ahalik ondoen...</i>	(lo mejor posible)
<i>Ahalik urrutien...</i>	(lo más lejos posible)
<i>Ahalik merkeen...</i>	(lo más barato posible)

b) “**EZIN**”, esaldi nagusietan eta mendekoetan.

Las formas **ezin dut**, **ezin duzu** etc. (*no puedo*, *no puedes...*), en cambio, se usan tanto en frases independientes como subordinadas.

♦ **Esaldi nagusia:**

Ezin dut!	(no puedo)
Ezin duzu?	(¿no puedes?)
Ezin da!	(no se puede)

♦ **Menpeko esaldiak:**

Ezin dudanean ,...	(cuando no puedo/pueda, ...)
Ezin duzuna ,...	(lo que no puedes/puedas, ...)
Ezin badu ,...	(si no puede, ...)
Ezin bada ,...	(si no se puede, ...)

❖ **Modalaren aditz-objektua esaten denean:**

- Cuando se expresa el verbo objeto de 'poder' (*poder + infinitivo: 'poder hacer', 'poder trabajar'...*), se emplean normalmente las formas conjugadas del **potencial**:

Joan naiteke .	(puedo ir)
Egin dezaket .	(puedo hacerlo)
Ezin joan naiteke .	(no puedo ir)
Ezin naiteke joan.	
Ezin egin dezaket .	(no puedo hacerlo)
Ezin dezaket egin.	

- Baina “**AHAL**” eta “**EZIN**” ere erabiltzen dira:

Ahalera - Nor

- Modu potentzialaren aditz nagusia aditzoina izaten da euskara batuan (*etor, ibil, ekar, geld, har, joan, egin...*). Hala ere, ezezkoetan eta euskara mintzatuan batez ere, maiz aditz-partizipioa erabiltzen da.

- Laguntzailearen ezaugarria, berriz, “-ke” morfema da:

Etor daiteke	(puede venir)
Ekar dezake	(puede traer)
Ezin daiteke etor(ri)	(no puede venir)
Ezin dezaake ekar(ri)	(no puede traer)

- Ahalera hiru denbora ditu:

- orainaldi arrunta: Etor daiteke (puede venir)
- orainaldi leuna: Etor liteke (puede/podría venir)
- iragana: Etor zitekeen (podía venir)

- Aditz hauek 'puntualak' dira eta “AHAL” perifrasiaren parekoak dira:

Nahi duzunean joan zaitezke. (puedes irte)
 Nahi duzunean joan ahal zara.

Jende guztia sar daiteke. (puede entrar)
 Jende guztia sartu ahal da.

❖ Forma:

	ORAINALDIA		IRAGANA (podía)
	<u>arrunta</u> (puedo)	<u>leuna</u> (podría)	
ni	NAITEKE	NINTEKE	NINTEKEEN
zu	ZAITEZKE	ZINTEZKE	ZINTEZKEEN
hura	DAITEKE	LITEKE	ZITEKEEN
gu	GAITEZKE	GINTEZKE	GINTEZKEEN
zuek	ZAITEZKETE	ZINTEZKETE	ZINTEZKETEN
haiek	DAITEZKE	LITEZKE	ZITEZKEEN

❖ Erabilera:

- Orainaldiko forma biak praktikan berdintsuak dira askotan:

Nahi duzunean etor zaitezke .	(...puedes venir)
Nahi duzunean etor zintezke .	(...puedes/podrías venir)

- Inpertsonala egiteko 3. pertsonak erabiltzen dira:

Erre daiteke ?	(¿se puede fumar?)
Ezin egin daitezke argazkiak.	(no se pueden hacer...)
Ezin daitezke argazkiak egin.	
Sar liteke ?	(¿se puede/podría entrar?)
Erraz egin liteke hori.	(eso se puede/podría hacer fácilmente)

- Esamolde batzuk sortzen dira potentzialarekin:

Baliteke!	(puede ser)
Litekeena da.	(es posible)
Izan liteke!	(puede ser)
Ezin liteke!	(no puede ser)

Ahalera - Zer-Nork❖ Forma:

Indikatiboko **-u-** ⇒ **-(e)zake-**

d- u -t.....	d- ezake -t
dit- u -t.....	dit- zake -t
n- u -en.....	n- ezake -(en)
nit- u -en.....	n- itzake -(en)

	ORAINALDIA		IRAGANA
	<u>arrunta</u> (puedo)	<u>leuna</u> (podría)	(podía)
nik	DEZAKET	NEZAKE	NEZAKEEN
zuk	DEZAKEZU	ZENEZAKE	ZENEZAKEEN
hark	DEZAKE	LEZAKE	ZEZAKEEN
guk	DEZAKEGU	GENEZAKE	GENEZAKEEN
zuek	DEZAKEZUE	ZENEZAKETE	ZENEZAKETEN
haiek	DEZAKETE	LEZAKETE	ZEZAKETEN

Objektua plurala denean

	ORAINALDIA		IRAGANA
	<u>arrunta</u> (puedo)	<u>leuna</u> (podría)	(podía)
nik	DITZAKET	NITZAKE	NITZAKEEN
zuk	DITZAKEZU	ZENITZAKE	ZENITZAKEEN
hark	DITZAKE	LITZAKE	ZITZAKEEN
guk	DITZAKEGU	GENITZAKE	GENITZAKEEN
zuek	DITZAKEZUE	ZENITZAKETE	ZENITZAKETEN
haiek	DITZAKETE	LITZAKETE	ZITZAKETEN

Nahi duzuna ekar **dezakezu**.

(puedes...)

Nahi duzuna ekar **zenezake**.

(puedes/podrías...)

Nahi zenuena ekar **zenezakeen**.

(podías...)

❖ Erabilera:

- Gogoan izan forma hauek esanahi 'puntuala' dutela
eta “**AHAL**” perifrasiaren parekoak direla:

Edozeinek *egin dezake* hori. (cualquiera puede hacer eso)

Edozeinek *egin ahal du* hori.

Denak *har ditzakezu*. (puedes cogerlos todos)

Denak *hartu ahal dituzu*.

Nahi zuena *eraman zezakeen*. (podía llevar lo que quería)

Nahi zuena *eraman ahal zuen*.

- Beste aspektuak *ahal izan* (he podido),
ahal izaten (puedo/suelo poder)
ahal izango/ahalko (podré) perifrasiekin egiten dira.

- Bi orainaldi daude hemen ere, 'arrunta' eta 'leuna':

Edozeinek egin *dezake* hori. (cualquiera puede hacer eso)

Edozeinek egin *lezake* hori. (cualquiera podría hacer eso)

Nahi duzuna egin *dezakezu*. (puedes hacer lo que quieras)

Nahi duzuna egin *zenezake*. (podrías hacer lo que quisieras)

Ahalera - “t(z)ea” / “t(z)erik”

- ❖ Orain arte ikusi ditugunez gain, badira **ahaltasuna** / **ezintasuna** adierazteko beste bide batzuk:

Ahala: “t(z)ea” + ukan (eduki)

Ados ez badago, esatea dauka.	(... puede decirlo)
Gustukoa ez baduzu, berriro egitea duzu.	(... puedes hacerlo)
Etorri nahi bazenuen, lehenago esatea zeneukan.	(... podías haberlo dicho)

Ezina: “t(z)erik” + izan (egon) / ukan (eduki)

Sistema honekin ez dago okertzerik .	(... no se puede equivocar)
Sentitzen dut; gaur ez daukat joaterik .	(... no puedo ir)
Ederki, ez dago hobeto egiterik .	(... no se puede hacer)

- Egitura hau **ezezkoetan** ez ezik, **galdezko** eta **baldintzazko** perpausetan ere erabiltzen da:

Ba al dago hobeto adierazterik ?	(Se puede explicar...)
Beste era batera egiterik badago...	(Si hay ... de hacerlo...)

- ❖ Zenbait **aditz-lokuzio**ekin:

komeni izan:	Ondo egitea komeni da.	(Conviene hacer...)
falta izan:	Hau bukatzea falta da.	(Falta terminar...)
posible izan:	Posible da gu ez joatea .	(Es posible que no vayamos)
merezi izan:	Ikustea merezi du.	(Merece verlo)
hobe izan:	Hobe da ez esatea .	(Es mejor no decirlo)
beharrezkoa izan:	Beharrezkoa da hori egitea .	(Es necesario hacer...)

- **Ezezko perpausetan, aditz-izena** perpausaren subjektua ez bada, partitiboan jar daiteke:

Ez dut **ikusterik** (ikustea) lortu.
 Ez dut **gainditzerik** (gainditzea) espero.

Ahalera - Nor-Nork Osoa❖ Forma:

- Objektua “**hura**” edo “**haiek**” denean, ikusita dago
- Indikatiboko **-u-** ⇒ **-(e)zake-**
  - na-**u**-zu..... na-**zake**-zu
  - zait-**u**-t..... zait-**zake**-t
  - nindu-**u**-en..... nint-**zake**-(en)
  - gint-**u**-zten..... gint-**zake**-te(en)

	ORAINALDIA				IRAGANA	
	<u>arrunta</u> (te puedo)		<u>leuna</u> (te podría)		(te podía)	
	Nork		Nork		Nork	
ni	NAZAKE	-T	NINTZAKE	-T	NINTZAKE	-DAN
zu	ZAITZAKE	-ZU	ZINTZAKE	-ZU	ZINTZAKE	-ZUN
hura	DEZAKE	---		---		---
gu	GAITZAKE	-GU	GINTZAKE	-GU	GINTZAKE	-GUN
zuek	ZAITZAKETE	-ZU	ZINTZAKETE	-ZUE	ZINTZAKETE	-ZUE
haiek	DITZAKE	-TU		-TE		-TEN

Hemendik ezin ikus **zaitzak**et. (no puedo verte)
 Nahi baduzue, etxera eraman **zaitzak**et. (puedo llevaros)
 Nork har **gintzake**en gu, itxura harekin? (podía cogernos)
 Ezin ikus **nintzake**zuen. (no podíais verme)

❖ Erabilera:

- Gogoan izan forma hauek esanahi ‘**puntuala**’ dutela eta “**-T(Z)EN AHAL**” perifrasiaren parekoak direla:

Edozeinek **eraman zaitzake**. (cualquiera puede llevarte)
 Edozeinek **eramaten ahal zaitu**.
 Bere etxean **har gintzake**. (puede cogernos)
 Bere etxean **hartzen ahal gaitu**.
 Edozeinek **ikus zintzaketen**. (podía veros)
 Edozeinek **ikusten ahal zintuzten**.

- Beste aspektuak perifrasiekin egiten dira.
  - Eraman **ahal izan zaitut**. (he podido llevarte)
  - Eraman **ahal izaten zaitut**. (suelo poder llevarte)
  - Eraman **ahalko zaitut**. (podré llevarte)

Ahalera - Zer-Nori-Nork❖ Forma:

ORAINALDIA				IRAGANA			
<u>arrunta</u> (me puedes)		<u>leuna</u> (me podrías)		(me podías)			
DIEZA(zki)	DA	KE	-T	NIEZA	DA	KE	EN
	ZU	KE	-ZU	ZENIEZA	ZU	KE	EN
	(i)O	KE	---	LIEZA (zki)	(i)O	KE	N
	GU	KE	-GU	GENIEZA	GU	KE	EN
	ZUE	KE	-ZUE	ZENIEZA	ZUE	KE	EN
	(i)TE	KE	TE	LIEZA	TE	KE	N

Zer esan **diezazueket**, bada, nik?
 Ezin utz **diezazukegu** hori egiten.
 Nahi dutena eman **diezaieket**.

(¿qué os puedo decir...?)
 (no te podemos dejar hacer...)
 (puedo darles...)

Zer esan **niezazueke**, bada, nik?
 Ezin utz **geniezazuke** hori egiten.
 Nahi dutena eman **niezaieke**.

(¿qué os puedo/podría decir...?)
 (no te podemos dejar hacer...)
 (podría darles...)

Zer esan **niezazukeen**, bada, nik?
 Ezin utz **geniezazukeen** hori egiten.
 Nahi zutena eman **niezaiekeen**.

(¿qué os podía decir...?)
 (no te podíamos dejar hacer...)
 (podía darles...)

Ahalera - Zer-Nori❖ Forma:

ORAINALDIA					IRAGANA				
<u>arrunta</u> (me puede)			<u>leuna</u> (me podría)			(me podía)			
DAKI	DA	KE	LEKI	DA	KE	DA	KE	EN	
	ZU	KE		ZU	KE	ZU	KE	EN	
	O	KE		O	KE	ZEKI	O	KE	N
	GU	KE		GU	KE		GU	KE	EN
	ZUE	KE		ZUE	KE		ZUE	KE	EN
DAKIZKI	E	KE	LEKIZKI	E	KE	ZEKIZKI	E	KE	N

Edozer gauza gerta **dakiguke**.

(puede sucedernos)

Ezin ahantz **lekizuke**.

(no se te puede olvidar)

Edozeini axola **zekizkiokeen**.

(le podían interesar)

Gogorra irudi **zekiokeen**.

(podía parecerle)

Aurkezpen nagusia

❖ Subjuntiboa “-(e)n” honako kasu hauetan erabiltzen da:

- a) ‘Borondatea’ adierazten duten aditzen osagarri: ‘on izan’, ‘komeni izan’, ‘nahi izan’, ‘behar izan’...

Isil dadin nahi dugu. (que se calle)
Lehenbailehen *egin dezaten* komeni da. (que lo hagan)

- b) ‘Helburua’ adierazteko.

Lasai dadin esan diot hori. (para que se calme)
Hobeto *ikus dezazun* piztu dut argia. (para que veas)

- c) ‘Adindua’ adierazteko (1. pertsonan).

Joan gaitezen lehenbailehen. (¡vayamos!)
Ikus dezagun zer nahi duten horiek. (¡veamos!)

❖ Subjuntiboa “-(e)la”

- a) ‘Adindua’ adierazteko (beste pertsonen).

Joan zaitezela lehenbailehen. (¡que os vayáis!)
Ikus dezala zer nahi duten horiek. (¡que vea!)

- b) ‘Zehar agintea’ adierazteko: ‘esan’, ‘adierazi’, ‘jakinarazi’...

Jan ezazu dena! ⇔ Dena *jan dezazula* esan dizut.
(= Dena jateko esan dizut)
Sar zaitez barrura! ⇔ Barrura *sar zaitezela* adierazi dute.
(= Barrura sartzeko adierazi dute)

❖ Subjuntiboa “-(e)n” ala “-(e)la” zenbait kasutan?

- Kontu hau ez dago erabat argi, baina *joeraren bat nagusitzen ari da*:
Aditz nagusiak borondatea adierazteaz gain, nolabait komunikazio egiten badu ere, *erregua*, *agindua*, *eskaria* eta *horrelakoa*, “-(e)la” erabiliko litzateke.

Lehenbailehen *etor daitezen* eskatu die.
⇔ Lehenbailehen *etor daitezela* eskatu die.
(= Etortzeko eskatu die)

Liburua liburutegira *itzul dezazun* agindu dizute.
⇔ Liburua liburutegira *itzul dezazula* agindu dizute.
(= Itzultzeko agindu dizute)

Hemen *isil zitezen* erregutu nien.
⇔ Hemen *isil zitezela* erregutu nien.
(= Isiltzeko erregutu nien)

A-141 Subjuntiboa – Orain (Nor)

<u>ni</u>	<u>hi</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
nadin	hadin	dadin	gaitezen	zaitezen	zaitezten	daitezen

Subjuntiboa – Lehen (Nor)

<u>ni</u>	<u>hi</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
nendin	hendin	zedin	gintezzen	zintezzen	zintezten	zitezen

Subjuntiboa – Orain (Nor-Nork)

	<u>ni</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
nik		dezadan		zaitzadan	zaitzatedan	ditzadan
hark	nazan	dezan	gaitzan	zaitzan	zaitzaten	ditzan
guk		dezagun		zaitzagun	zaitzategun	ditzagun
zuk	nazazun	dezazun	gaitzazun			ditzazun
zuek	nazazuen	dezazuen	gaitzazuen			ditzazuen
haiek	nazaten	dezaten	gaitzaten	zaitzaten	zaitzateten	ditzaten

Subjuntiboa – Lehen (Nor-Nork)

	<u>ni</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
nik		nezan		zintzadan	zintzatedan	nitzan
hark	nintzan	zezan	gintzan	zintzan	zintzaten	zitzan
guk		genezan		zintzagun	zintzategun	genitzan
zuk	nintzazun	zenezan	gintzazun			zenitzan
zuek	nintzazuen	zenezaten	gintzazuen			zenitzaten
haiek	nintzaten	zezaten	gintzaten	zintzaten	zintzateten	zitzaten

A-142 Subjuntiboa – Orain (Nor-Nori)

	<u>ni</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
niri		dakidan		zakizkidan	zakizkidaten	dakizkidan
hari	nakion	dakion	gakizkion	zakizkion	zakizkioten	dakizkion
guri		dakigun		zakizkigun	zakizkiguten	dakizkigun
zuri	nakizun	dakizun	gakizkizun			dakizkizun
zuei	nakizuen	dakizuen	gakizkizuen			dakizkizuen
haiei	nakien	dakien	gakizkien	zakizkien	zakizkieten	dakizkien

Subjuntiboa – Lehen (Nor-Nori)

	<u>ni</u>	<u>hura</u>	<u>gu</u>	<u>zu</u>	<u>zuek</u>	<u>haiek</u>
niri		zekidan		zenkizkidan	zenkizkidaten	zekizkidan
hari	nenkion	zekion	genkizkion	zenkizkion	zenkizkioten	zekizkion
guri		zekigun		zenkizkigun	zenkizkiguten	zekizkigun
zuri	nenkizun	zekizun	genkizkizun			zekizkizun
zuei	nenkizuen	zekizuen	genkizkizuen			zekizkizuen
haiei	nenkien	zekien	genkizkien	zenkizkien	zenkizkieten	zekizkien

A-142 Subjuntiboa – Orain (Nor-Nori-Nork)

	<u>niri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
nik		diezaiodan		diezazudan	diezazuedan	diezaiedan
hark	diezadan	diezaion	diezagun	diezazun	diezazuen	diezaien
guk		diezaiogun		diezazugun	diezazuegun	diezaiegun
zuk	diezadazun	diezaiozun	diezaguzun			diezaiezun
zuek	diezadazuen	diezaiozuen	diezaguzuen			diezaiezuen
haiek	diezadaten	diezaioten	diezaguten	diezazuten	diezazueten	diezaieten

Subjuntiboa – Lehen (Nor-Nori-Nork)

	<u>niri</u>	<u>hari</u>	<u>guri</u>	<u>zuri</u>	<u>zuei</u>	<u>haiei</u>
nik		niezaion		niezazun	niezazuen	niezaien
hark	ziezadan	ziezaion	ziezagun	ziezazun	ziezazuen	ziezaien
guk		geniezaion		geniezazun	geniezazuen	geniezaien
zuk	zeniezadan	zeniezaion	zeniezagun			zeniezaien
zuek	zeniezadaten	zeniezaioten	zeniezaguten			zeniezaieten
haiek	ziezadaten	ziezaioten	ziezaguten	ziezazuten	ziezazueten	ziezaieten

Aurkezpen nagusia

Dakigun bezala, modu asko daude euskaraz potentziala; hauen artean, **"aginte adizkiak"**:

- ❖ **Lehen pertsonak** ez du aginte-adizkiderik. **Subjuntiboa** erabiltzen da horrelakoetan.

Goazen etxera!	(vayamos, vámonos)
ixil gaitezen !	(callemonos)

- ❖ **Hirugarren pertsonak** baditu aginte-adizkirik, gutxi erabiliak ba dira ere.

Eser bedi !	(siéntese él/ella)
Egin beza !	(hágalo él/ella)
Goian bego !	(esté/descanse en paz)

- ❖ **Bigarren pertsonak** dira normalean agintea hartzen dutenak.

Agintea egiteko modu diferenteak daude, bestalde:

- ♦ **Simplea** (laguntzailerik gabe). Euskalki batzuetan, aditzoina erabiltzen dute, besteek, ordea, partizipioa.

Etor /etorri hona!	(ven, venid aquí)
Garbi / garbitu hori!	(limpia, limpiad eso)

- ♦ **Laguntzailearekin**:

Etor zaitez hona!	(ven aquí)
Garbi(tu) ezazue hori!	(estad tranquilos)

- ♦ **Sintetikoak**:

Zatoz hona!	(ven aquí)
Zabiltza kontuz!	(anda con cuidado)
Zaude lasai!	(estate tranquilo)

Ezezko aginteak berdin eginten dira:

Ez garbi(tu) hori!	(no limpies, no limpiéis eso)
Ez ezazu ezer egin!	(no hagas nada)
Ez zaitezela etor !	(no vengas)

a) Aginte-adizkiak “Nor” eta “Zer-Nork”.

NOR		ZER-NORK		
(hura)		(haiek)		
(zu)	ZAITEZ	(zuk)	EZAZU	ITZAZU
(zuek)	ZAITEZTE	(zuek)	EZAZUE	ITZAZUE
(hura)	BEDI	(hark)	BEZA	BITZA
(haiek)	BITEZ	(haiek)	BEZATE	BITZATE

Hurbil **zaitez gehiago!** (acércate más)
 Bota **itzazue** hari horiek! (tirad esas piedras)
 Egin **bedi** zure nahaia! (hágase tu voluntad)

b) Aginte-adizkiak: “Zer-Nori-Nork”, “Zer-Nork” eta “Zer-Nori” .

ZER-NORI-NORK			
	<u>zuk</u>		<u>zuek</u>
(niri)	IEZA	DAZU	IEZA DAZU
(hari)	IEZA	IOZU	IEZA IOZU
(guri)	IEZAzki	GUZU	IEZAzki GUZU
(haiei)	IEZAzki	IEZU	IEZAzki IEZU
	<u>hark</u>		<u>haiek</u>
(niri)	BIEZA	T	BIEZA DATE
(zuri)	BIEZA	ZU	BIEZA ZUTE
(hari)	BIEZA	IO	BIEZA IOTE
(guri)	BIEZAzki	GU	BIEZAzki GUTE
(zuei)	BIEZAzki	ZUE	BIEZAzki ZUETE
(haiei)	BIEZAzki	TE	BIEZAzki IETE

ZER-NORK			
	<u>zuk</u>		<u>zuek</u>
(ni)	NAZA	ZU	NAZA ZUE
(hura)	EZA	ZU	EZA ZUE
(gu)	GAITZA	ZU	GAITZA ZUE
(haiek)	EZA	ZUE	ITZA ZUE

ZER-NORI			
	BEKI	T	(niri)
	BEKI	ZU	(zuri)
	BEKI	IO	(hari)
	BEKI zki	GU	(guri)
	BEKI zki	ZUE	(zuei)
	BEKI zki	E	(haiei)

Lagun **iezadazu**, mesedez! (ayúdame)
 Eman **biezaiote** bakea. (denle)
 Eraman **nazazu** etxera. (llévame)
 Nahi duzun bezala gerta **bekizu**. (te suceda)

c) Aginte-adizkiak: TRINKOAK – “NOR”.

<u>Etorri</u>		
ZATOZ	<i>Zatoz</i> nahi duzunean.	(ven cuando quieras)
ZATOZTE	<i>Zatozte</i> lasai	(venid despacio)
BETOR	<i>Betor</i> bakea.	(venga en paz)
BETOS	<i>Betos</i> denak.	(vengan todos)

<u>Joan</u>		
ZOAZ	<i>Zoaz</i> hemendik.	(vete de aquí)
ZOAZTE	<i>Zoazte</i> etxera.	(id a casa)
BIHOA	<i>Bihoa</i> dena ondo	(vaya todo bien)
BIHOAZ	<i>Bihoaz</i> etorri ziren bezala	(vayan como vinieron)

<u>Ibili</u>		
ZABILTZA	<i>Zabiltza</i> kontuz	(anda con cuidado)
ZABILTZATE	<i>Zabiltzate</i> garaiz.	(andad a tiempo)

<u>Egon</u>		
ZAUDE	<i>Zaude</i> hor.	(estate ahí)
ZAUDETE	<i>Zaudete</i> lasai.	(estad tranquilos)
BEGO	Goian <i>bego</i> .	(esté arriba)
BEUDE	<i>Zaude</i> hor.	(esté nahí)

d) Aginte-adizkiak: **TRINKOAK** – “**NOR-NORI-NORK**”.

esa	DA	---
ema	---	K/N
ekar	(i) O	---
erama (ZKI)	GU	---
entzu	---	ZU
utzi	---	ZUE
galde	(i) E	---
egi		

Esaiozu amari!	(díselo a la madre)
Esadazu egia!	(dime la verdad)
Emazkiozu horri!	(dáselos a ese)
Emadazu ogia!	(dame pan)
Ekarriozu ura umeari	(tráele agua al niño)
Eramaiozu Joni!	(llévaselo a Jon)
Entzudazu , arren!	(escúchame, por favor)
Utzidazu dirua!	(déjame dinero)
Utziguzue giltza!	(dejadnos la llave)
Galdeiozu amari!	(pregúntaselo a la madre)
Egidazu mesede bat!	(hazme un favor)
Egiozu arrautza bat!	(hazle un huevo)